

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีศักยภาพการท่องเที่ยวโดยรวมสูงขึ้น ในปี พ.ศ. 2558 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 7,274,428 คน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียตะวันออก และยุโรป ขณะที่นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคอื่น ๆ มีสัดส่วนเฉลี่ยภูมิภาคละประมาณร้อยละ 3 เท่านั้น โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมามากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศมาเลเซีย และประเทศญี่ปุ่น สำหรับรายได้ด้านการท่องเที่ยวมีมูลค่า 357,050.76 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 33.06 จำนวนนักท่องเที่ยวและวันพักนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อรายได้มากกว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ย นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น นอกจากเพื่อการท่องเที่ยวแล้วยังมีสัดส่วนของวัตถุประสงค์อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการจัดงานประชุม การทำธุรกิจ เป็นต้น ส่งผลให้บทบาทของการท่องเที่ยวจะต้องเชื่อมโยงกับธุรกิจบริการอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย 5 อันดับแรกยังคงเป็นประเทศแถบเอเชีย และประเทศรัสเซีย ในขณะที่นักท่องเที่ยวจากประเทศสหรัฐอเมริกา และยุโรปมีแนวโน้มลดลงอันเป็นผลพวงจากภาวะเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงมากขึ้นในระยะเวลาไม่กี่ปี สาเหตุที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับประเทศไทยเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีความสวยงาม มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นประเทศที่มีความสงบสุข การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติเป็นที่นิยมมากกว่าการท่องเที่ยวในแหล่งอื่น ๆ รัฐบาลจึงมุ่งเน้น และผลักดันยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวทำให้เกิดธุรกิจที่ผลิตสินค้า และบริการเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลากหลายทั้งในเชิงวัฒนธรรม สุขภาพ เกษตร และนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง อาทิเช่น องค์พระปฐมเจดีย์ วัดไร่ขิง พระราชวังสนามจันทร์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เพราะมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่น การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบทเป็นจุดขายที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการทำกิจกรรมเชิงนิเวศ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านปลากัดจิน ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม ได้จัดขึ้นเนื่องจากชาวบ้านเริ่มต้นยึดอาชีพเลี้ยงปลากัดเป็นวิถีชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน การเพาะเลี้ยงปลากัดจินเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 20 ปีก่อน (พ.ศ. 2535) โดยเริ่มแรกมีการเพาะเลี้ยงประมาณ 2-3 ครัวเรือน ครัวเรือนละประมาณ 20,000 ตัว ต่อมามีการพัฒนาสายพันธุ์และเพาะเลี้ยงกันมากขึ้น ปัจจุบันมีการเพาะเลี้ยงประมาณ 40-50 ครัวเรือน ครัวเรือนละประมาณ 50,000 ตัว ซึ่งสร้างรายได้ให้แก่ผู้เพาะเลี้ยงเป็นอย่างดี โดยใช้ทุนชุมชนที่เกิดจากทรัพยากรภายในท้องถิ่นรวมถึงภูมิปัญญา องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยง

ปลากัดจิ้นสืบทอดกันมา รูปแบบการเลี้ยงปลากัดจิ้นแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันตามความสนใจของแต่ละบุคคล ลักษณะเฉพาะในการเลี้ยงปลากัดจิ้นของชุมชน พื้นที่เลี้ยงควรมีอากาศถ่ายเทได้ดี โดยเฉพาะในฤดูร้อน เพราะอุณหภูมิสูงหรือต่ำมากจะมีผลกระทบต่อปลากัดจิ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ปลากัดจิ้นตายได้ง่ายหากอุณหภูมิสูง และอุณหภูมิต่ำจะทำให้ปลากัดจิ้นไม่กินอาหาร เป็นสาเหตุทำให้ปลากัดจิ้นตายเช่นกัน น้ำที่เลี้ยงต้องปราศจากคลอรีน ควรเป็นน้ำบ่อธรรมชาติหรือน้ำบาดาล ควรหลีกเลี่ยงการใช้น้ำประปา ความเป็นกรด – ด่าง (pH) ของน้ำประมาณ 6.5 – 7.5 ความกระด้าง (hardness) 75 – 100 มิลลิกรัม/ลิตร และความเป็นด่าง (alkalinity) 150 – 200 มิลลิกรัม/ลิตร

ในปัจจุบันการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านปลากัดจิ้นนั้นยังขาดบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ให้ความรู้ ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ และผู้เผยแพร่ข้อมูลที่ต้องการ ที่มีไม่เพียงพอกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนเป็นจำนวนมาก การทำวิจัยในครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะ使人ในท้องถิ่นมีทักษะตามมาตรฐานในด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบ ตลอดจนด้านจรรยาบรรณ อันจะทำให้คนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการมีศักยภาพในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะทำให้คนในชุมชนมีรายได้ เกิดการสร้างงาน ลดปัญหาการว่างงานนอกฤดูกาลเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในหมู่บ้านปลากัดจิ้น ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม จึงนับเป็นการพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อรองรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านปลากัดจิ้น ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม ให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เข้าสู่ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองและเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในหมู่บ้านปลากัดจิ้น ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม

1.2.2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในหมู่บ้านปลากัดจิ้น ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนามัคคุเทศก์เพื่อพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้ตรงเป้าหมาย และวัดผลโดยการวัดระดับการรับรู้ของผู้เข้าร่วมต่อหลักสูตรการพัฒนาความรู้และทักษะของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร มุ่งวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

มีวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากนักเรียนโรงเรียนหนองปากโลง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ในชุมชนหมู่บ้านปลากัดจิ้น ตำบลหนองปากโลง จังหวัด

นครปฐม จำนวน 20 คน เพื่อเพิ่มความสามารถในการเตรียมความพร้อมในการรับมือนักท่องเที่ยวได้ทันเวลา

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

มุ่งเน้นศึกษาในพื้นที่หมู่บ้านปลากัดจีน ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้มีภาคีเครือข่ายท้องถิ่นที่มีความสามารถในการนำเที่ยวในหมู่บ้านปลากัดจีน ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม

1.4.2 เกิดความเข้มแข็งของชุมชนสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านปลากัดจีน ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 **มัคคุเทศก์ท้องถิ่น (local guide)** หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นที่ตนเองได้อาศัยอยู่ และพร้อมทั้งให้ความรู้และอธิบายแนะนำเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ ได้ พร้อมกับคอยตอบข้อซักถามจากนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นผู้สร้างกิจกรรมระหว่างการพัฒนาชม และดูแลในเรื่องของความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งอย่างไรก็ตามผู้นำเที่ยวจะต้องมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นไว้เป็นอย่างดี

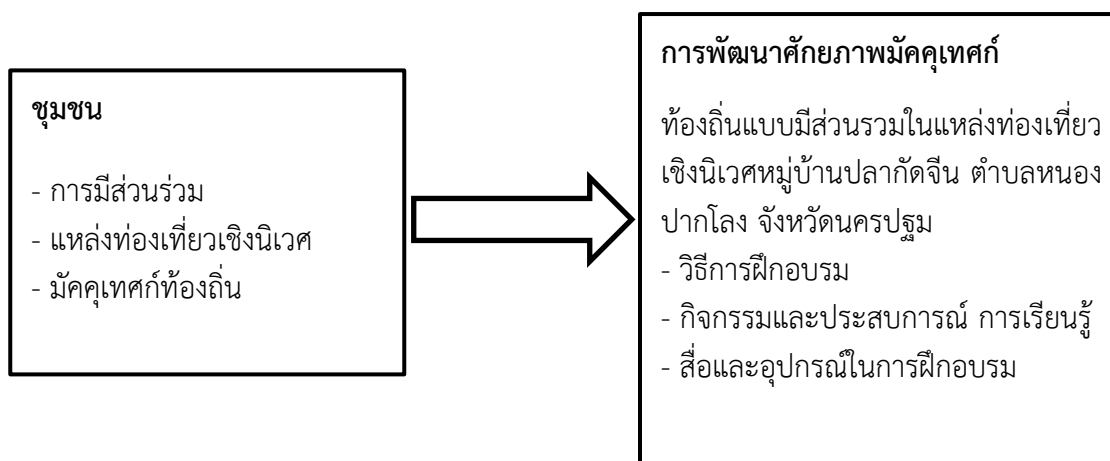
1.5.2 **การมีส่วนร่วม** หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมประเมินผลหรือติดตามแก้ไขการดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนให้เป็นไปตามแผนงาน และโครงการมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนา กิจกรรมพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล แก่ชุมชนอย่างตรงประเด็นมากที่สุด

1.5.3 **แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชน

1.5.4 **การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถของสมาชิกหมู่บ้านปลากัดจีนให้สามารถแนะนำ นำเที่ยว ในหมู่บ้านปลากัดจีนได้ โดยผ่านลำดับขั้นตอนการอบรม เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมู่บ้านปลากัดจีน ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมู่บ้านปลากัดจีน ตำบลหนองปากโลง จังหวัดนครปฐม